

Henning Dehn-Nielsen: *Statsministre i Danmark*. (Holkenfeldt, 1990). 246 s.

Bogen griber tilbage til kanslerne og går frem til og med Schlüter. Det er biografier af hver enkelt, i kronologisk orden. Biografierne er gennemgående kortfattede med et stigende omfang op mod vor tid. Bogen er stort set kun faktaorienteret uden forsøg på personskildring eller vurdering og uden nyt. Den vil nærmest kunne gøre nytte i skolebiblioteker, måske også i folkebiblioteker. I øvrigt er den velskrevet med god udnyttelse af den eksisterende litteratur. Billedstoffet er det velkendte.

Vagn Dybdahl

Jørgen H. Barfod: *Folkets Oprør – Modstandskamp på Amager*. (Årsskrift for Frihedsmuseets Venner, 1990). 195 s.

I 1980 blev der i Frihedsmuseets regi nedsat en projektgruppe, som skulle indsamle stof, primært beretninger, med henblik på en belysning af modstandsbevægelsen på Amager. Den daværende leder af Frihedsmuseet, Jørgen H. Barfod, har bearbejdet det indsamlede materiale, som han nu fremlægger under hovedtitlen »Folkets Oprør«.

Man kan fundere noget over Barfods valg af titel, i og med den i realiteten dementeres af bogens konklusioner. Ganske som andre lokal-undersøgelser af modstandsbevægelsen, viser også Barfods bog om Amager, at den lokale modstandsbevægelse havde sit udspring på de politiske yderfløje og blev initieret »fra oven«. Og, som det kompetent beskrives af Barfod, så forblev Dansk Samling og KU på den ene side og DKP på den anden også på Amager ganske centralt placerede i modstandsbevægelsens senere (nærmest klassiske) organi-

seringsfaser, selv om rekrutteringsgrundlaget udvidedes adskilligt mod krigens slutning.

Barfod fortæller sig nu ikke i organisations- og rekrutteringsforhold på Amager. Hovedvægten ligger klart på de mere dramatiske tildragelser, og et omfattende persongalleri op rulles for læseren. Sabotageaktioner beskrives – ofte af de enkelte aktører, som ikke uventet havde et godt øje til den store lokale virksomhed, B&W. Der gøres rede for, hvordan de lokale illegale ruter opstod i forbindelse med interneringen af de danske jøder, og hvordan den senere nådesløse kamp mod HIPO formede sig. Der er med andre ord »smæk for skillingen«. Også med hensyn til forfatterens vokabularium, som er stærkt præget af at historikeren Barfod også er tidligere aktør (Dansk Samling). De gamle politiske partier må lægge ryg til både ramsaltede og sarkastiske kommentarer, og hans harme, foragt og uforståenhed overfor diverse tyske foranstaltninger er usvækket og eksplicit.

»Folkets Oprør« bør ses i forlængelse af Barfods bog fra 1989, »København Kampklar«, hvor emnet var Københavnsledelsen og den illegale hær 1943-45. Af de 7 afsnit under Københavnsledelsen har vi nu fået en detailundersøgelse af afsnit 4, Amager.

Henrik Skov Kristensen

Ib Nordby: »Var vi også med?« (Odense Universitetsforlag, 1990). 256 s.

I 1985 blev der med tilknytning til Historisk Institut på Odense Universitet igangsat et forskningsprojekt om kirkens og det kirkelige livs situation og vilkår under besættelsen. Første publicerede resultat af projektet er Ib Nordbys undersøgelse af KFUM og K's og FDFs holdninger til og deltagelse i modstandskampen.

Titlen »Var vi også med?« er forfatterens omskrivning af en overskrift i KFUM & Ks blad »DE Unges Blad« i juni 1945, som fastslog: »Vi var også med«. Overskriften skal ikke blot henføres til den almindelige kamp om æren, som pågik i befrielsesåret, men nok så meget til, at der i offentligheden var blevet stillet direkte spørgsmålstejn ved KFUM & Ks nationale sindelag under besættelsen. Organisationen havde således kategorisk afvist at gå ind i Dansk Ungdomssamvirke i 1940. Det samme havde FDF, omend knapt så kategorisk. I bogens 1. del, som behandler de to organisationers holdninger på ledelsesplan, påviser forfatteren ligeledes, at man frem til 29. august 1943 accepterede samarbejdspolitikken og direkte advarede medlemmerne mod at befatte sig med illegalt arbejde. Efter 29. august syntes vandene at skilles mellem de to organisationer. KFUM & K advarede fremdeles mod det illegale arbejde, medens FDF-ledelsen i dulgte vendinger anerkendte det. Holdningen var i KFUMs ledelse »kristen først, national siden«. I FDF prioriterede man faktorerne omvendt.

I KFUM & Ks ledelse må man dog have haft en fornemmelse af, at medlemmerne i udstrakt grad havde tilsidesat dens direktiver, for med henblik på at imødegå offentlighedens kritik indkaldte landskontoret i maj 1945 indberetninger fra organisationens lokalforeninger om medlemmernes deltagelse i illegalt arbejde. Disse indberetninger udgør Nordbys kildegrundlag for bogens 2. del, som kvantitativt er undersøgelsens hovedstykke. Samtlige indkomne indberetninger bringes i deres helhed, og forfatteren knytter kommentarer og supplerende oplysninger til dem. Så meget fylder denne 2. del, at bogen må betegnes som en kommenteret kildeudgivelse.

De mange lokalforeningers besvarel-

ser af landskontorets udsendte formular må nødvendigvis afstedkomme en vis monotomi, men besværens vidt forskellige stil, fra det særdeles ordknappe til det florumvundne, og også deres undertiden stærkt divergerende definition af illegalt arbejde, giver trods alt en vis underholdningsværdi. Det har forfatteren da også øje for i sine løbende kommentarer.

Indberetningerne synes at bekræfte, at man »var med«. Men, som Nordby flere gange i sine kommentarer og supplerende oplysninger konstaterer, så var den direkte kanal til det illegale arbejde partiet Dansk Samling. Dette parti byggede i udstrakt grad på de samme åndelige og nationale værdier, som blev indpodet i KFUM-spejdere og FDFere. Det kan derfor ikke undre, at Dansk Samlings modstandssynspunkt greb mange medlemmer, især de yngre spejderledere og -førere. Også KFUMere, som her ved direkte kom i modstrid med deres ledelse. Kilderne giver Nordby belæg for at konkludere: Der var dem, der ikke gjorde noget, der var de tvivlende og usikre, der var dem der så positivt og beundrende til, der var de små-aktive. Og videre, at netop ved denne mangfoldighed fremstod de to organisationer og deres medlemmer som en afspejling af det danske samfund under besættelsen.

*Henrik Skov Kristensen*

Karl Hjortnæs: *20 år ejer – et spil om magt*. (Fremad, 1992). 146 s.

I 1845 kom Alexandre Dumas' »20 år efter«, nu har Karl Hjortnæs under samme titel skrevet sine erindringer om de centrale medlemmer af Ritt Bjerregaards kaffeklub fra 1901. Dumas' bog om musketererne er karakteriseret bl.a. ved de pikante og spændende elementer; det samme gælder også Hjortnæs' bog, selv om den er lille, her i modsæt-